



## **İLKÖĞRETİM 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASI HEDEFLenen SÖZCÜKLERİN ÖĞRETİMİ VE İÇ SÖZLÜK İLİŞKİSİ (MERSİN İLİ ÖRNEĞİ)**

*Erdost ÖZKAN\**

### **ÖZET**

Bu araştırmada ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan temaların barındırdığı, öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklerin öğretimi ve bu sözcüklerin öğrenci iç sözlüğüne alınabilirliği araştırılmıştır. Araştırma, Mersin ili, Silifke ilçesinde bulunan üç farklı yerleşim yeri, ilçe-belde-köy okullarında öğrenim gören toplam yüz öğrenciye, yüz doksan üç sözcüğün yer aldığı veri toplama aracı ile uygulanmıştır.

Araştırma sonunda elde edilen ham veriler, Spss 16 veri analizi paket programı ile çözümlenmiştir. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcükler, okul yerleşim birimi, cinsiyet ve temalar arası ilişki çatıları altında incelenmiş; belirlenen ölçütlerin doğrultusunda uygunluk frekansları ve yüzdelikleri tablolar ve grafikler aracılığıyla irdelenmiştir. Ayrıca araştırma örnekleminde bulunan öğrencilerin cinsiyetleri ile iç sözlüklerinde yer alabilen sözcüklerin ortalamaları arasındaki anlamsal farklılığı ortaya çıkarmak ve anlamlandırmak amacıyla t-test'ten yararlanılmıştır.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimine göre sözcük ortalamaları arasındaki farklılığın ortaya konulmasında ise tek yönlü varyans analizi (one way anova) ve bu farklılığın hangi grup ya da gruplar lehine olduğunu belirlemek için post hoc veri çözümleme tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan öğrenci iç sözlüğüne kazandırılması hedeflenen sözcüklerin öğretimi bağlamında öğrencilere uygulanan çalışma dosyasında yer alan yüz doksan üç,  $p < 0.5$  anlamsal farklılığa göre on yedi, sözcüğün doğru kullanım değerleri irdelendiğinde örneklem grubunda yer alan kız öğrencilerin (43), erkek öğrencilere (57) göre sözcük kullanımında (*köle* sözcüğü hariç) üstünlük sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

2. Araştırma örneklemini oluşturan yüz öğrencinin eğitim-öğretim gördüğü ve sözcüklerin edinimi doğrultusunda okul yerleşke türleri (ilçe-belde-köy) arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan toplam altı temanın içerisinde bulunan ve öğrencilere kazandırılması

\* Arş. Gör. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: erdostozkan@gmail.com

hedeflenen toplam yüz doksan üç sözcüğün, birey iç sözlüğüne alınabilme ortalamalarının temalar arası bir uyum özelliği taşımadığı ve temaların kolaydan zora, öğrenciye görelilik ilkeleri göz önünde tutulmadan oluşturulduğu sonucuna varılmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Sözcük Edinimi ve Kullanımı, İç Sözlük, İlköğretim Türkçe Ders Kitapları.

**INSTRUCTION OF WORDS IN 8<sup>TH</sup> GRADE TURKISH COURSE BOOKS WHICH ARE TARGETED TO GET ACQUIRED TO STUDENTS AND THEIR RELATION TO INTERNAL LEXICON (THE CASE OF MERSİN)**

**ABSTRACT**

In this study, the target words formed by the themes of 8th grade Turkish course books and their acquisition into the internal lexicon of the students were focused on. The research was carried out in Mersin, Silifke with three different settlements in the district, county-town-village. The study was realized with the participation of one hundred students who were treated with an application file of one hundred ninety-three words.

The raw data obtained at the end of research was analyzed with data analysis package, SPSS 16. The target words were focused on in accordance with the residential units and the relation between the gender and other themes. Considering the compliance with the already determined criteria, obtained frequencies and percentages were displayed with the use of charts and graphs. Additionally, in order to identify and signify the difference between the gender of participants and the averages of the words stored in their internal dictionaries, t-test was used.

For the display of the difference between the students' types of settlements and the average of the target words, one-way analysis of variance (one way ANOVA); and to determine the group and groups that this difference was in favor of, the post hoc data analysis techniques were used. The findings of this study can be summarized as follows: In terms of teaching the target words contained in readings of Turkish course books and aimed to be included in the participants' internal dictionaries, with the significant difference of  $p < 0.5$  female participants (43) were noted to score over the male ones (57) with seventeen words (except for the word 'slave') out of one hundred ninety-three given in the application file. Significant differences were obtained between the acquisition of the words and types of campuses (county-town-village) of the participants (100). Additionally, it was found that there was no relevance between the themes and acquisition degree of one hundred target words collected from the all six themes. It was also seen that themes were determined without taking the principles of relativity and from easy-to difficult aspect into consideration.

**Key Words:** Acquisition and use of the word, internal dictionary, Elementary Turkish course book

## GİRİŞ

Öğretim programları ve ders kitapları, öğrencilere sözcük bilgisi kazandırmada etkilidir. Bu yüzden Türkçe öğretim programı ve Türkçe ders kitapları üzerine düşen görev daha önemli hale gelmektedir. Türkçe ders kitaplarında öğrenciye kazandırılması hedeflenen sözcükler kitaplardaki metin altı çalışmalarında yer alan birtakım etkinliklerle gerçekleştirilmektedir.

Bireyin sözcük bilgisi, dilin özümsemesine katkıda bulunmakla kalmayıp; öğrencinin öğrendiği sözcükleri hayatının her aşamasında kullanmasına da olanak sağlamaktadır. Sözcükler, bireyin dil becerilerini kullanmada daima başvurduğu iletişimsel bir becerinin anahtarıdır. Vardar (1998: 190) bu kavramı, “bir insanın kullandığı sözcüklerin tümüne sözcük dağarcığı denir” şeklinde açıklar. Sözcük dağarcığının, insanların söylenenleri anlamasında ve duygularını, düşüncelerini anlatmasında önemli bir işlevi vardır. Bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda bellekte depolanan birikimi ifade eden sözcük dağarcığıdır (Güleryüz, 2002: 13) Sözcük edinimi, insanın doğuştan getirdiği bir dil yetisine bağlı olarak gelişir. İnsanın, onu diğer canlılardan ayıran en belirleyici özelliğe, yani dili kullanma yeteneğine sahip bir varlık olduğunu biliyoruz. “İnsan dili; sevinç, acı, açlık gibi duygulara yanıt veren, koşullandırılmış ya da içgüdüsel basit bir refleks değildir. Dil, yalnız iletişim işlevi gören bir araç olarak da sınırlanamaz (Kıran, 2002: 157). M. Heidegger, “Kendimiz düşünüyorken düşünmenin ne demek olduğunu öğrenmeye başlarız” (Çev.: Aydoğan, 2009: 47) diyerek düşüncenin bireyi harekete geçiren bir itki olduğunu vurgulamıştır. Dilin düşünceyi var eden yapısı, kimi zaman onun iletişimselliğinden ağır basar. Söz ögeleri, bireyle beraber doğuştan itibaren yer alır ve bu durumda ana dil, bireyin içsel göstergelerine doğrudan etki eder. Ana dil, bireyin yaşamına ilk giren ve düşünce kalıplarını şekillendiren, kişilik özelliklerini aşıl原因an toplumsal anlaşma aracıdır. Ana dili, bireyin hayata bakışını belirleyen bir sistemdir. İnsanın düşünce ve uygulamaları şekillendirme ve insana bir yere ait olma duygusunu kazandırır (Kayaalp, 1998: 39). Sözcükler ise ana dil kullanımında önemli bir yere sahiptir. Sözcük dağarcığını varsıllaştırmanın esas olduğu Türkçe öğretim programında, sözcük öğretimi için kazanımlar belirlenmiş ve bu kazanımlara bağlı olarak çalışma kitaplarında etkinlikler düzenlenmiştir. Fakat anlama ve anlamlandırmada belirleyici bir rol oynayan sözcükler, öğrencilere daha çok ezber odaklı yani geleneksel yöntemlerle aktarılmaya çalışılmaktadır. Bu durum da bireyin temel dil becerilerinde hayatı boyunca başvuracağı sözcüklerin içselleştirilmesine engel olmaktadır.

Öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklerin öğretiminde en uygun materyallerden biri ders kitaplarıdır. Ders kitaplarındaki metinlerde yer alan ve öğrenciye aktarılmak istenen sözcükler, öğrencinin dil yaşamı süresince kullanabileceği sözcüklerdir. Dil eğitiminde, kitaplardaki metinlerin önemli bir yer edindiğini bilmekteyiz. Çünkü dil eğitimi, büyük oranda metin yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda metinlerde yer alan ve öğrencinin iç sözlüğüne yerleştirilmesi hedeflenen sözcüklerin, yapılandırıcılık anlayışının ilkelerinden olan “öğrenciye görelilik” ilkesine göre düzenlenmesi gerekmektedir. Sözcük etkinliklerinin programa ve amaca uygun bir şekilde düzenlenmesi, kazandırılması hedeflenen sözcüklerin ezber odaklı olmayıp kullanım odaklı olmasına ayrı bir şekilde özen gösterilmesi sözcüklerin içselleştirilmesine yani iç sözlüğe katkıda bulunacaktır.

İç sözlük kavramı, daha çok dil ve bellek, dil ve düşünce, dil edinimi araştırmalarında öne çıkan bir kavramdır. Kimi zaman birey dili ve bireysel bellek, anlamsal bellek, uzun süreli bellek

kavramlarıyla yakın anlamda kullanılan iç sözlüğe, bireysel sözlük ya da düşünen sözlük de denir (Lewandowski, 1990: 482).

Öğrenci iç sözlüklerinin betimlendiği bu çalışmada ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinde bulunan ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen toplam yüz doksan üç sözcük temel alınacaktır. İlk önce üç farklı coğrafi yerleşim yeri “ilçe-belde-köy” okullarında öğrenim gören toplam yüz ilköğretim sekizinci sınıf öğrencisine uygulanan sözcük dosyası incelenecek; son olarak ise söz konusu örneklemin çalışmaya konu olan sözcükleri anlamlı ve doğru kullanabilmesi sonucu iç sözlüklerine alabilme oranlarına bakılıp durum tespiti yapılacaktır.

#### **Araştırmanın Amacı**

- a. İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklerin taşınması gereken anlamsal değerleri tartışmak,
- b. İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcükleri içselleştirip içselleştiremediğini saptamaya çalışmak,
- c. İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklerin “öğrenciye görelilik” ilkesine göre oluşturulup oluşturulmadığını tartışmak,
- d. Türkçe ders kitaplarında bulunan ve öğrenciye kazandırılması hedeflenen sözcüklerin, öğrenci iç sözlüğüne alınabilirliğini belirlemeye çalışmak,
- e. İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan temaların içerdiği sözcüklerin kendi aralarındaki edinebilirlik ortalamasını ortaya çıkarmaktır.

#### **Araştırmanın Önemi**

Araştırma sonucunda toplanan verilerin analiz edilmesiyle,

- a. Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklerin seçiminde yeni tartışma ortamları yaratacağı,
- b. Türkçe ders kitaplarında yer alan temalardaki metinlerin öğrenciye ve günümüz şartlarına göre oluşturulmasına yönelik çalışma koşulları sağlayabileceği,
- c. Türkçe öğretmenlerinin sözcük öğretiminde uygulayabilecekleri çağdaş eğitim anlayışına göre oluşturulmuş, öğrenci iç sözlüğünü geliştirmeye yönelik birtakım yöntemleri oluşturabileceği umulmaktadır.

#### **Araştırma Soruları**

1. İlköğretim sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrenci cinsiyetlerine göre sözcük ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin buldukları yerleşim birimi ile sözcük ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan temaların, öğrenciye kazandırılması hedeflenen sözcükler açısından, sahip oldukları sözcük ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

#### **Araştırma Modeli**

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2007, 77) tarama modelini şu şekilde açıklar: Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne,

kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır.

Araştırmamızda ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcükler, temalara göre incelenmiş, öğrencilere bu sözcüklerin yer aldığı bir uygulama dosyası sunulmuş ve söz konusu sözcüklerin içselleştirilip iç sözlüklerine alınabilme durumları okul yerleşim türü ve cinsiyetlerine göre betimlenmeye çalışılmıştır.

### Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Mersin ili, Silifke ilçesinde öğrenim gören ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini üç farklı yerleşim biriminde öğrenim gören yüz öğrenci oluşturmuştur.

**Tablo 1.** Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Erkek	43	42,6
Kız	57	56,4
Toplam	100	100

Araştırmaya katılanların %42,6'sını erkek, %56,4'ünü ise kız öğrenciler oluşturmaktadır. Aşağıda bulunan Tablo 2'de ise yerleşim birimine göre okulların dağılımı gösterilmektedir.

**Tablo 2.** Okulun Yer Aldığı Yerleşim Birimine Göre Katılımcıların

Okul Türü	Dağılımları	
	f	%
İlçe	41	40,6
Belde	38	37,6
Köy	21	20,8
Toplam	100	100

Tablo 2'ye göre ise araştırmaya katılan öğrencilerin %40,6'sı ilçe okulunda, %37,6'sı belde okulunda, %20,8'i ise köy okulunda öğrenim görmektedir.

### Verilerin Toplanması

Araştırmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin Türkçe ders kitabında kendilerine kazandırılması hedeflenen sözcükleri ölçmek ve yorumlamak amacıyla, temalardaki etkinliklerde yer alan toplam yüz doksan üç (193) sözcük, dönem sonunda öğrencilere verilerek onlardan anlamını yazmaları ya da sözcüğü kullanarak anlamlı bir tümce oluşturmaları istenmiştir. Uygulama dosyasında öğrencilerin cinsiyetine ve okul türüne yönelik olan kısımlar öğrencilere aktarılmış olup uygulama yeri olan Türkçe ders saati ve derslikte gerekli verilerin sağlıklı bir şekilde oluşturulması sağlanmıştır.

### Sınırlıklar

1. Araştırma, Mersin ili Silifke ilçesinde bulunan ilçe (Silifke), belde (Taşucu) ve köy (Kurtuluş) ilköğretim okullarında ders kitabı olarak okutulan MEB'in hazırlamış olduğu Türkçe ders kitaplarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklerle,

2. Mersin ili Silifke ilçesi sınırlarında yer alan üç ilköğretim okulu ve sekizinci sınıfta bulunan yüz öğrenciyle sınırlıdır.

### Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma sonucunda elde edilen ham veriler, SPSS 16 veri analizi paket programı ile çözümlenmiştir. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcükler, okul yerleşim birimi, cinsiyet ve temalar arası ilişki çatıları altında incelenmiş; belirlenen ölçütlerin doğrultusunda uygunluk frekansları ve yüzdeleri tablolar ve grafikler aracılığıyla irdelenmiştir.

Araştırma örnekleminde bulunan öğrencilerin cinsiyetleri ile iç sözlüklerinde yer alabilen sözcüklerin ortalamaları arasındaki anlamsal farklılığı ortaya çıkarmak ve anlamlandırmak amacıyla t-test'ten yararlanılmıştır.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimine göre sözcük ortalamaları arasındaki farklılığın ortaya konulmasında tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) ve bu farklılığın hangi grup ya da gruplar lehine olduğunu belirlemek için Post hoc veri çözümleme tekniklerinden yararlanılmıştır.

### Metinlerin Çözümlemesi

Bu bölümde toplam üç farklı okulda ve yüz öğrenciye sunulan çalışma dosyasındaki verilerin analiziyle gerçekleştirilen çözümlemelere yer verilecektir.

İncelemede kullanılan sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler, ders içi etkinliklerde başvurulan önemli bir etkidir. Metinlerde yer alan sözcükler ise bu metinlerin anlaşılmasında, anlamlandırılmasında ve hatta içselleştirilmesinde önem arz eder. Bu yüzden toplam altı temada yer alan metinlerin sahip olduğu, aynı zamanda etkinlikler yoluyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcükleri metin bağlamında incelemek araştırmayı anlaşılır kılacaktır.

İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında öğrencilere kazandırılması hedeflenen ve bu araştırmaya konu olan sözcüklerin öğrencilere uygulanan çalışma dosyalarındaki doğru kullanım oranları, aritmetik ortalamaları ve de standart sapmaları esas alınarak, toplam yüz öğrenci, üç farklı okul kapsamında aşağıdaki tablolarla ele alınmıştır.

**Tablo 3. Öğrencilerin Sözcükleri Doğru Kullanım Dağılımları**

Sözcükler	$\bar{X}$	Ss	N
reze	,01	,100	100
münci	,02	,141	100
mefhum	,03	,171	100
edip	,03	,171	100
dalalet	,04	,197	100
tebarüz	,05	,219	100
terakki	,05	,219	100
müspet	,06	,239	100
muntazam	,08	,273	100
Cihannüma	,08	,273	100
azimkarane	,08	,273	100

### Turkish Studies

bedhah	,09	,288	100
tezahür	,09	,288	100
müstevli	,09	,288	100
mürşit	,10	,302	100
idrak	,10	,302	100
tekamül	,10	,302	100
im	,11	,314	100
mihrak	,11	,314	100
inkışaf	,11	,314	100
körük	,11	,314	100
varsıl	,12	,327	100
sınai	,12	,327	100
mamur	,12	,327	100
muasır	,13	,338	100
bitap	,13	,338	100
mütemadiyen	,14	,349	100

kanaat	,14	,349	100
dinamizm	,16	,368	100
ahval	,18	,386	100
tevhit	,18	,386	100
gaflet	,19	,394	100
zaruret	,19	,394	100
partal	,19	,394	100
boyunduruk	,20	,402	100
yarenlik etmek	,20	,402	100
tamah	,22	,416	100
safha	,22	,416	100
şerait	,22	,416	100
sofa	,23	,423	100
marifet	,24	,429	100
havale etmek	,25	,435	100
içini dökmek	,25	,435	100
meftun	,25	,435	100
pardösü	,25	,957	100
kafi	,26	,441	100
musallat olmak	,26	,441	100
mümessil	,26	,441	100

---

**Turkish Studies**

ülkü	,27	,446	100
muvaffakiyet	,28	,451	100
namüsaid	,28	,451	100
mağrur	,28	,451	100

emsal	,29	,456	100
ati	,29	,456	100
vasıf	,30	,461	100
cumba	,31	,465	100
meziyet	,31	,465	100
beşeriyet	,31	,465	100
cebren	,32	,469	100
mahiyet	,32	,469	100
harikulade	,32	,469	100
sükun	,33	,473	100
itimât	,33	,473	100
nispet	,33	,473	100
mensup	,34	,476	100
mahrum	,34	,476	100
harici	,34	,476	100
muhabbet etmek	,35	,479	100
bela	,37	,485	100
benlik	,37	,485	100
çilingir	,37	,485	100
gözü	,38	,488	100
eğleşmek	,38	,488	100
restore etmek	,38	,488	100
mevki	,38	,488	100
ameliye	,39	,490	100
fînîş	,40	,492	100
pot kırmak	,40	,492	100
saadet	,41	,494	100
cila	,43	,498	100
provokasyon	,43	,498	100
loca	,43	,498	100
sihirli kutu	,44	,499	100
aşına	,45	,500	100
muvaffak olmak	,46	,501	100
kervansaray	,46	,501	100

### Turkish Studies



vasıta	,47	,502	100
vesile	,47	,502	100
kudret	,47	,502	100
iktidar	,47	,502	100
kahin	,48	,502	100
yegane	,48	,502	100
merhaba demek	,48	,502	100
mahrum	,49	,502	100
vahim	,50	,503	100
özgün	,50	,503	100
temin	,51	,502	100
istikbal	,52	,502	100
Cumhuriyet	,52	,502	100
opera	,52	,502	100
asude	,53	,502	100
dizlerine kara sular inmek	,53	,502	100
fide	,54	,501	100
refah	,54	,501	100
hıyanet	,55	,500	100
tenkit	,56	,499	100
aksiyon	,56	,499	100
ahali	,56	,499	100
medeniyet	,57	,498	100
medeni	,57	,498	100
edevat	,57	,498	100
katiyetle	,57	,498	100
mimari	,58	,496	100
bahtiyar	,58	,496	100
cereyan	,58	,496	100
imkan	,59	,494	100
odak	,59	,494	100
hakikat	,59	,494	100
menfaat	,60	,492	100
isabetsizlik	,60	,492	100
han	,60	,492	100
otel	,60	,492	100

---

**Turkish Studies**

vefa	,61	,490	100
alem	,62	,488	100
gurbet	,62	,488	100
ahbap	,62	,488	100
modern	,62	,488	100
sevk etmek	,63	,485	100
tren	,63	,485	100
nesnel	,64	,482	100
ideal	,64	,482	100
fragman	,65	,479	100
vaat etmek	,66	,476	100
mendebur	,67	,473	100
haber salmak	,68	,469	100
kıymet	,68	,469	100
sevk	,68	,469	100
azim	,68	,469	100
mağlup	,68	,469	100
tedbir	,68	,469	100
girişim	,69	,465	100
nesil	,69	,465	100
mecburiyet	,69	,465	100
tavsiye	,69	,465	100
sözünü tutmak	,69	,465	100
hayatı paylaşmak	,69	,465	100
fert	,70	,461	100
tersane	,70	,461	100
bahar	,71	,456	100
faaliyet	,72	,451	100
hadise	,72	,451	100
yapıt	,73	,446	100
tembih etmek	,74	,441	100
memleket meseleleri	,74	,441	100
uğur	,75	,435	100
açı	,75	,435	100
genç	,76	,429	100
köken	,78	,416	100
bayram	,78	,416	100
medeniyet	,79	,409	100

### Turkish Studies

bilim	,80	,402	100
sual	,80	,402	100
tamir	,80	,402	100
Anadolu	,80	,402	100
olup bitenin farkında olmak	,81	,394	100
pansiyon	,81	,394	100
laf	,82	,386	100
neşe kaynağı olmak	,83	,378	100
çaresizlik	,83	,378	100
olup biteni anlamak	,83	,378	100
vicdan azabı duymak	,84	,368	100
sahne	,84	,368	100
tasarruf	,84	,368	100
köle	,85	,359	100
orkestra	,85	,359	100
fert	,85	,359	100
teftiş	,86	,349	100
hendek	,86	,349	100
zaman	,86	,349	100
gelenek	,87	,338	100
empati	,87	,338	100
yurt	,87	,338	100
çevresine bakmak	,87	,338	100
otobüs	,87	,338	100
yakasına yapışmak	,87	,338	100
kıyı	,90	,302	100
konser	,91	,288	100
vakit	,91	,288	100
fikir	,92	,273	100
misafir	,92	,273	100
gözü tutmak	,96	,197	100
Atatürk	,97	,171	100

Tabloda yer alan toplam yüz doksan üç sözcük doğru kullanım oranlarına göre yukarıdan aşağıya doğru sıralanmıştır. Bu sıralamada toplam yüz öğrenci ve üç farklı okul türü baz alınmış ve söz konusu sözcüklerin doğru veya yanlış kullanıldığına TDK Güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu Yoğun Diskine göre değerlendirilerek karar verilmiştir. Doğru kullanımı (%50 ve üstü) en az olan sözcükler incelendiğinde ders kitaplarında yer alan ve öğrenciye kazandırılması

### Turkish Studies

hedeflenen sözcüklerin, yapılandırmacılık anlayışının basamaklarından olan “öğrenciye görelilik ilkesi”ne göre seçilmediği, yaşamda, kitle iletişim araçlarında kullanılan sözcüklerin metin altı çalışmalarında çok fazla yer almadığı, bu durumun da öğrencilerin sözcükleri doğru kullanım oranlarına yansıyor sözcükleri iç sözlüklerine alamamalarına ve dil öğrenimini zorlaştırarak öğretmenleri geleneksel eğitim anlayışına sürüklediği sonucuna varılabilir. Ders kitaplarında öğretmenler aracılığıyla öğrencilere kazandırılması beklenen sözcüklerin birey tarafından gerek yazı dilinde gerek konuşma dilinde gerekse de günlük hayatta kullanılamaması söz konusu sözcüklerin birey diline yerleşmediğini ve bunun sonucu olarak da içselleştirilemediğini ortaya koyar.

Tablo 3’e göre yüz doksan üç sözcük ve toplam üç farklı yerleşim yerindeki yüz öğrenci arasında en az oranla doğru yanıtlanan sözcükler sırasıyla (ilk yirmi); *reze, münci, mefhum, edip, dalalet, tebarüz, terakki, müspet, muntazam, Cihannüma, azimkarane, bedhah, tezahür, müstevli, mürşit, idrak, tekamül, im, mihrak, inkişaf* şeklinde sıralanmaktadır.

## Bulgular ve Yorumlar

### 1. Araştırmanın Birinci Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Aşağıdaki tabloda araştırmaya konu olan ve yerleşim birimi (ilçe-belde-köy okulu) bakımından farklılık gösteren üç farklı okulun öğrenci cinsiyetlerine göre oluşan ve de anlamsal farklılıkların yansıtıldığı sözcükler gösterilmiştir.

**Tablo 4. Cinsiyete göre sözcük ortalamaları arasında farklılık gösteren sözcükler**

Sözcük	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	t	df	p
konser	Kız	57	,96	,186	2,242	98	,027
	Erkek	43	,84	,374			
loca	Kız	57	,58	,498	3,655	98	,000
	Erkek	43	,23	,427			
opera	Kız	57	,63	,487	2,634	98	,010
	Erkek	43	,37	,489			
sükun	Kız	57	,42	,498	2,264	98	,026
	Erkek	43	,21	,412			
kafi	Kız	57	,37	,487	2,939	98	,004
	Erkek	43	,12	,324			
nispet	Kız	57	,42	,498	2,264	98	,026
	Erkek	43	,21	,412			
vasıta	Kız	57	,56	,501	2,135	98	,035
	Erkek	43	,35	,482			
özgün	Kız	57	,63	,487	3,147	98	,002
	Erkek	43	,33	,474			
muntazam	Kız	57	,12	,331	1,829	98	,048
	Erkek	43	,02	,152			
han	Kız	57	,68	,469	1,999	98	,048

## Turkish Studies

	Erkek	43	,49	,506			
fide	Kız	57	,63	,487	2,143	98	,035
	Erkek	43	,42	,499			
tenkit	Kız	57	,65	,481	2,092	98	,039
	Erkek	43	,44	,502			

ahali	Kız	57	,67	,476	2,528	98	,013
	Erkek	43	,42	,499			
tren	Kız	57	,72	,453	2,158	98	,033
	Erkek	43	,51	,506			
köle	Kız	57	,77	,423	-2,802	98	,006
	Erkek	43	,95	,213			
olup bitenin farkında olmak	Kız	57	,86	,350	2,004	98	,048
	Erkek	43	,74	,441			
sözünü tutmak	Kız	57	,81	,398	3,015	98	,003
	Erkek	43	,53	,505			

\* p<0.5

Tabloya konulan sözcükler p<0.5 anlamsal farklılık derecesine göre sıralanmıştır. “Köle” sözcüğü dışındaki sözcüklerde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sözcükleri doğru kullanım oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere sözcük kazanımı bakımından kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha başarılıdır.

Bu durum bireyler arasındaki farklılardan oluşabilecek durumun cinsiyetler arasındaki farka da yansıtılabileceğini gösterir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla doğru kullanım oranına sahip olmasının çeşitli sebepleri olabilmektedir. Bu bağlamda sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik açıdan kendisini daha fazla geliştirebilmiş kız öğrencilerin bilgi çağı imkanlarından olumlu bir şekilde etkilendikleri söylenebilir ve sosyal medya araçlarının da bu duruma katkıda bulunmasından söz edilebilir. Sosyolojik açıdan bakıldığında kırsal kesimlerde yer alan kız öğrenciler, erkeklerden daha az dış çevreyle iletişim halinde olabilmektedirler. Bir diğer ve en önemli etken ise ergenlikteki bio-fizyolojik gelişmenin kızlarda erkeklerden önce gelişmesidir. Araştırmalarda ortaya konulan verilere göre kız bebeklerin sözel uyarılara, erkek bebeklerin ise görsel uyarılara daha hassas olduğu bilinmektedir. Bu yüzden dilsel gelişimini kritik döneminde çevreden gelen geliştirici öğelerle tamamlayabilen bir kız öğrenci, bir erkek öğrenciden daha fazla sözcük kullanım olanağına sahip olabilmektedir.

Gerek sosyolojik gerek biyolojik gerekse de çevresel etkenlerden sözcük kullanımına göre cinsiyetler arası anlamlı farklılıklara yol açan nedenleri, bulguları ve yorumları açıklığa kavuşturmak çalışmayı daha anlamlı hale getirecektir.

## 2. Araştırmanın İkinci Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

.001 anlamlılık düzeyini gösteren toplam yetmiş bir sözcük arasında (ilçe-belde), (ilçe-köy), (ilçe-belde-köy); (belde-ilçe), (belde-köy), (belde-ilçe-köy) ve (köy-ilçe), (köy-belde), (köy-ilçe-belde) olarak toplam dokuz seçenekli ayırım yapılmıştır. Bu sözcüklerden yirmi üç (23) tanesi

### Turkish Studies

“ilçe okulunun belde ve köy okullarına; yirmi sekiz (28) tanesi “ilçe okulunun belde okuluna”; on yedi (17) tanesi “ilçe okulunun köy okuluna”; bir (1) tanesi “köy okulunun ilçe okuluna” ve bir (1) tanesi de “köy okulunun ilçe ve belde okullarına” olan sözcük doğru kullanım oranını göstermektedir.

Öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcükleri, yerleşim yerine göre doğru kullanım oranlarını nicel verilere döktükten sonra, bu sözcüklerin hangileri olduğu değerlendirildiğinde şu sonuçlara varılmıştır:

- **İlçe-Belde**  
**İlçe-Köy**

“*Opera, Restore Etmek, Sükun, Sevk, Mecburiyet, Azim, Nispet, Tedbir, Temin, İtimat, Özgün, Gömü, Dinamizm, İmkan, Emsal, Harici, Bela, Tenkit, Hadise, Sevk Etmek, Haber Salmak, Ahbap, Ağ*” sözcüğü olmak üzere toplam yirmi üç (23) sözcükte **ilçe** okulunda öğrenim gören öğrencilerin sözcükleri doğru kullanım oranları, hem **belde** hem de **köy** okulundaki doğru kullanım oranından yüksektir.

- **İlçe-Belde**

“*Sofa, Mensup, Fert, Vasıf, Beşeriyet, Atı, Odak, Cebren, Tevhit, Mahrum, Hıyanet, Yegane, Hakikat, İstikbal, Vefa, Aksiyon, Finiş, Partal, Musallat Olmak, İçini Dökmek, Muhabbet Etmek, Sihirli Kutu, Cereyan, Cumhuriyet, Tren, Mevki, Dizlerine Kara Sular İnmek, Sözünü Tutmak*” sözcüğü olmak üzere toplam yirmi sekiz (28) sözcükte **ilçe** okulunda öğrenim gören öğrencilerin sözcükleri doğru kullanım oranları, **belde** okulundaki doğru kullanım oranından yüksektir. Bu karşılaştırma, söz konusu sözcüklerin belde okulundaki doğru kullanım ortalamalarının ilçe okuluna oranla daha düşük olduğunu göstermektedir.

- **İlçe-Köy**

“*Mimari, Medeni, Vasıta, Bahtiyar, Vaat Etmek, Nesnel, Mağlup, Genç, Menfaat, İktidar, Edavat, Han, Fragman, Tamir, Gurbet, Modern, Yakasına Yapışmak*” sözcüğü olmak üzere toplam on yedi (17) sözcükte **ilçe** okulunda öğrenim gören öğrencilerin sözcükleri doğru kullanım oranları, **köy** okulundaki doğru kullanım oranından fazladır. Bu karşılaştırma, söz konusu sözcüklerin köy okulundaki doğru kullanım ortalamalarının ilçe okuluna oranla daha düşük olduğunu göstermektedir.

- **Köy-İlçe-Belde**

Yalnızca “*Muntazam*” sözcüğünün **köy** okulunda öğrenim gören öğrencilerin doğru kullanım oranı, araştırmada sözcükleri doğru kullanım açısından baskın çıkan **ilçe** ve **belde** okullarında öğrenim gören öğrencilerin bu sözcüğü doğru kullanım oranından fazladır.

- **Köy-İlçe**

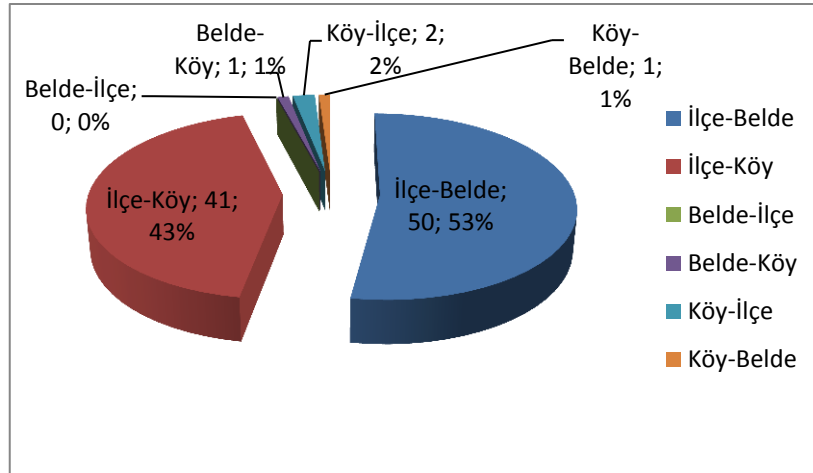
Yalnızca “*Gaflet*” sözcüğünün **köy** okulunda öğrenim gören öğrencilerin doğru kullanım oranı, araştırmada sözcükleri doğru kullanım açısından baskın çıkan **ilçe** okulunda öğrenim gören öğrencilerin bu sözcüğü doğru kullanım oranından fazladır.

\*Belde okulunda öğrenim gören öğrencilerin araştırmada yer alan sözcükleri doğru kullanım oranları, tek başına olarak, hem ilçe hem de köy okulundaki öğrenim gören öğrencilerin sözcük doğru kullanım oranlarına üstünlük sağlayamamıştır.

Yerleşim yeri ile öğrenme arasındaki anlamlı farkın sınındığı bulgulardan da anlaşılacağı gibi ilçe okulunda öğrenim gören öğrencilerin kendilerine kazandırılması hedeflenen bazı sözcükleri toplumsal ve dilsel yapı anlayışına göre doğru kullanım oranları, iki sözcük (“*muntazam ve gaflet*”) dışında, hem belde hem de köy okullarında öğrenim gören öğrencilerin sözcükleri doğru kullanım oranlarından yüksektir. Fakat genel anlamda günlük hayat ve kitle iletişim araçlarında pek rastlanılmayan sözcüklerin anlamsal farklılığı yarattığı bu yetmiş bir sözcükle ilgili olarak araştırmanın ikinci sorusuna yönelik oluşturulan bulgular, okul yerleşim biriminin, sözcüklerin öğrenciler tarafından içselleştirilmesi açısından, önemli bir etken olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Araştırmanın ikinci sorusuna yönelik bulgularda, grup varyanslarının eşleş olduğu çözümlenmeler, Post-hoc olarak ve Tukey sonuçları göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Grup varyanslarının eşleş olmadığı çözümlenmelerde ise Dunnett-C sonuçları dikkate alınmıştır. Bu sonuçlara göre yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere toplam yetmiş bir sözcük arasında .001 anlamlılık düzeyinde farklılık bulunmuştur. Bu sözcüklerin sayısal değerleri ise grafiksel olarak aşağıdaki gibidir:

**Grafik 1. Yerleşim yerlerinin sahip oldukları sözcük ortalamalarının birbirlerine göre oluşan grafiksel değeri (sözcük sayısı-yüzdeler)**



Grafik 1'e göre, yerleşim yerleri arasında oluşan sözcük öğrenmelerine yönelik yüzdeler dilimlerin yansıttığı .001 anlamlılık düzeyindeki fark, yetmiş bir sözcüğün iç sözlüğe alınabilmesi konusunda, ilçe okulunun belde okuluna göre %53 (50 sözcük), ilçe okulunun köy okuluna %43 (41 sözcük); belde okulunun köy okuluna %1 (1 sözcük), belde okulunun ilçe okuluna %0; köy okulunun belde okuluna %1 (1 sözcük), köy okulunun ilçe okuluna %2 (iki sözcük) olarak yansımıştır. Söz konusu farklılık, sözcüklerin uygulama dosyasındaki doğru kullanımlarına göre sıralanmış olup, yerleşim yerleri arasındaki öğrenime göre düzenlenmiştir.

Toplum dil bilim, dildeki farklılaşmanın toplumsal düzende incelenmesi ve dilin toplumsal farklılıkları nasıl yansıttığı konusunda çeşitlikleri inceleyen bir bilim dalıdır. Bu bağlamda yerleşim yerleri arasında oluşan farklılıklar, söz konusu okul türlerinin bulunduğu yerlerin kendi aralarındaki

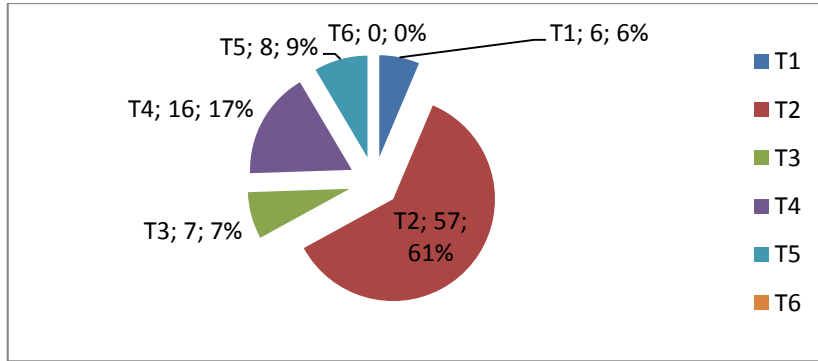
sözcüklere yönelik farklılıkları da yansıttığı için anlamsal farklılığı imleyen sözel ifadeler toplum dil bilimsel açıdan incelenebilir.

### 3.Araştırmanın Üçüncü Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Temalarda kullanılan ve kazandırılması hedeflenen sözcükler ile bunların temalar arası bilinebilirlik düzeylerini ortaya koymak amacıyla toplam altı tema ve yüz doksan üç sözcüğün değerlendirildiği bilinebilirlik ortalama tablosu oluşturulmuştur. Bu tablo bir yandan temaların zorluk-kolaylık ya da öğrenciye uygunluk-uygunsuzluk derecesini ortaya koyarken bir yandan da temalarda kullanılan sözcük sayılarını vurgulamaktadır. Bu verilerle ortaya konan temalar arası sayısal değerlerin ışığında sözcüklerin temalardaki bilinebilirlik dağılımına yönelik yorumlamalar yapılacaktır.

Toplam altı temada yer alan yüz doksan üç sözcük arasındaki doğru kullanım oranlarına bakıldığında (%50 ve altı) en az doğru kullanım oranına %61 yüzdelle ve toplam elli yedi sözcükle tema ikide yer alan sözcüklerin sahip olduğu görülmektedir. Toplam altı temada yer alan yüz doksan üç sözcüğün temalara göre dağılımına bakıldığında sözcüklerin kazanılabilirlik oranları arasında bir uyumsuzluk görülmektedir. Bu da temalardaki metin seçimlerine verilmesi gereken önemi bir kez daha göstermektedir. Temalarda yer alan okuma metinlerinin sahip olduğu sözcükler, öğrencilerin günlük hayatta kullanabileceği ve kendi iç sözlüklerine kullanım sonrası kolaylıkla alabileceği türden olmalıdır.

**Grafik 2. Temaların sahip olduğu toplam yüz doksan üç sözcüğün bilinebilirlik (%50'den az) esasına göre grafiksel dağılımı**



Grafikte yer alan temalar arası (yüzde elli ve aşağısı) sözcüklerin bilinebilme oranlara bakıldığında; tema 1'deki yüzde altılık değerle sadece altı sözcüğün, tema 2'deki yüzde altmış bir gibi yüksek bir değerle elli yedi sözcüğün, tema 3'e ait yüzde yedilik değerle yedi sözcüğün, tema 4'te kullanılan yüzde on yedilik değerle on altı sözcüğün, tema 5'te kullanılan yüzde dokuzluk değerle sekiz sözcüğün ve tema 6'da ise yüzde sıfırlık değerle sıfır sözcüğün belirlenen sınır olan yüzde ellinin altında kaldığı ve öğrenciler tarafından yanıtlanmadığı ya da yanlış yanıtlandığı görülmektedir.

Grafikten de anlaşılacağı gibi temaların içerdiği öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcükler arasında uyumsuz bir dağılım söz konusudur. Seçilen metinlerden dolayı oluşması doğal karşılanabilecek sözcük varlığının bazı temalarda uygun olmadığı görülmüştür. Özellikle tema altıda yer alan sözcüklerle ilgili sorular, öğrenciler tarafından yanıtlanamamış ya da yanlış yanıtlanmıştır. Bu durum da Türkçe ders kitaplarına konulan metinlerin içerisinde bulunan ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklere dikkat edilmesi gerektiğini bir kez daha



göstermektedir. Aksi takdirde yukarıdaki grafiksel değerlere ders kitaplarında sık rastlanılabılır. Yani temalar arası sözcükler bazında bir uyumsuzluk ve uyumsuzluğun metinlere yansımaları sonucu ortaya çıkan yanlış veya eksik öğrenmeler, öğrenci iç sözlüğünü olumsuz etkileyecek ve yaşam boyu süren dilsel öğeleri kazanım sürecine katkıda bulunamayacaktır.

### Sonuçlar

Araştırmaya yönelik sonuçlar, araştırma soruları bağlamında sırayla aşağıda verilmiştir.

1. Araştırmanın birinci sorusuna ilişkin bulgulardan yola çıkılarak şu sonuçlara ulaşılabılır: Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan ve öğrenci iç sözlüğüne kazandırılması hedeflenen sözcüklerin öğretimi bağlamında öğrencilere uygulanan çalışma dosyasında yer alan yüz doksan üç (193),  $p < 0.5$  anlamsal farklılığa göre on yedi (17), sözcüğün doğru kullanım değerleri irdelendiğinde çalışma grubunda yer alan kız öğrencilerin (43) erkek öğrencilere (57) göre, sözcük kullanımında (*köle* sözcüğü hariç) üstünlük sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Örneklerden kızların erkeklere göre sözcük kazanımında ve bunları iç sözlüklerine alabilmeleri sürecinde daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. Araştırmanın ikinci sorusuna yönelik bulgulara bakıldığında araştırma örneğini oluşturan yüz öğrencinin eğitim-öğretim gördüğü okul yerleşke türleri (ilçe-belde-köy) ile sözcüklerin edinimi arasında oluşan anlamlı farklılıkların okul yerleşke türlerinin öğrencilerin kendilerine kazandırılması hedeflenen sözcüklerin içselleştirilebilirliğini ve aynı zamanda toplumdil bilimsel yapı farklılığı yaratarak kazanımları etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yerleşim yeri ile sözcükleri kazanım oranı arasındaki gruplar arası ve grup içi (*ilçe-belde, ilçe-köy, ilçe-belde-köy; belde-ilçe, belde-köy, belde-ilçe-köy; köy-ilçe, köy-belde, köy-ilçe-belde*) anlamlı farkın sınırdığı bulgulardan şu sonuca varılmıştır: İlçe okulunda öğrenim hayatını sürdüren öğrencilerin kendilerine kazandırılması hedeflenen toplam yüz doksan üç sözcüğü, (*muntazam ve gaflet* hariç) belde ve köy okullarında öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek oranda (%96) içselleştirmişler ve uygulama dosyasında yer alan sözcükleri doğru yanıtlamışlardır. “Muntazam ve gaflet” sözcüklerinde ise köy okulunda öğrenim gören öğrencilerin diğer yerleşim yerlerinde (ilçe-belde) öğrenim görenlere oranla doğru kullanım ortalamaları daha yüksektir.

3. Araştırmanın üçüncü sorusuna yönelik bulgular irdelendiğinde ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan toplam altı temanın içerisinde bulunan ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen toplam yüz doksan üç sözcüğün, iç sözlüğe alınabilme ortalamalarının temalar arası bir uyum özelliği taşımadığı ve temaların kolaydan zora, öğrenciye görelilik ilkeleri göz önünde tutulmadan oluşturulduğu sonucuna grafik ikide yer alan sözcüklerin temalara göre dağılımı ve doğru kullanım oranlarından yaklaşılarak ulaşılmıştır.

Doğru kullanım oranları en az olan toplam yirmi sözcükten on altı tanesi Tema 2’de yer alırken; doğru kullanım oranı en fazla olan toplam yirmi sözcüğün sekiz tanesi Tema 1’de, altı tanesi Tema 6’da, üç tanesi Tema 5’de, iki tanesi Tema 4’de ve bir tanesi de Tema 3’de bulunmaktadır.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin sözcükleri doğru kullanım dağılımlarına göre ise toplam altı temada yer alan yüz doksan üç (193) sözcük arasında doğru kullanım oranı en az olan sözcükler sırasıyla (ilk yirmi):” *reze, münci, meşum, edip, dalalet, tebarüz, terakki, müspet, muntazam, Cihannüma, azimkarane, bedhah, tezahür, müstevli, mürşit, idrak, tekamül, im, mihrak, inkişaf*” şeklinde olup, doğru kullanım oranı en fazla olan ilk yirmi sözcük ise: “*Atatürk, gözü tutmak, misafir, fikir, vakit, konser, kıyı, yakasına yapışmak, çevresine bakmak, otobüs, yurt, empati, gelenek, zaman, teftiş, fert, orkestra, köle, tasarruf, vicdan azabı duymak*” sözcükleridir.

### Turkish Studies

### Öneriler

1. İlköğretim Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin bu çalışmada belirtilen eleştiriler ışığında oluşturulması sağlanabilir. Böylece temalarda öğrencilere kazandırılması hedeflenen sözcüklerin günlük hayatta, basında, kitle iletişim araçlarında kullanılan ve öğrencinin iç sözlüğüne kolayca katabileceği ve dil yaşamında başvurabileceği sözcüklerden oluşması gözetilebilir.
2. Ders kitaplarında yer alan ve öğrencilere aktarılmak istenen sözcüklerin öğretmenler tarafından ne kadarının benimsendiğine ilişkin çalışmalar yapmak, sözcüklerin uygunluğunu belirlemeye katkı sağlayabilir
3. Ders kitaplarında yer alacak metinlerin seçiminde sözcüklerin kullanım sıklığını dikkate almak, önceliklerin belirlenmesinde etkili olabilir.
4. Çalışmadan çıkan sonuçlarla, çeşitli yerleşim yerleri arasında doğabilecek anlamsal farklılığı ortadan kaldırmak için sözcüklerin metinlere konulmadan önce sözcük analizi yapılması öğrenci iç sözlüğünü oluşturmada yarar sağlayabilir.
5. Sözcük öğretiminde geleneksel eğitim anlayışının ürünü olan “ezberci” yaklaşımdan vazgeçilip, Türkçe öğretmenlerinin çağdaş eğitim anlayışı doğrultusunda öğrencinin sözcükleri yaşayarak, çeşitli oyun ve kuramlarla kazanması bireyin iç sözlüğünü olumlu etkileyebilir.
6. Söz konusu çalışma bir ilin sadece üç farklı yerleşim yerindeki okulları kapsamaktadır. Bu çalışmanın bölgeler arası okullarda, karşılaştırmalı olarak yapılması daha güvenilir ve geliştirilebilir verilere ulaşmaya olanak tanır.
7. Eğitim-öğretim aşamasında öğrenciye model olan öğretmenlerin sözcük kazanımı ve kullanımında kitapların önemini vurgulayacak etkinlikler yapması ve bu etkinlikleri sürekli hale getirmesi iç sözlüğü etkenleştirebilir.
8. Türkçe öğretmenlerinin kuramsal bilgidен öte uygulamalı sözcük öğretimini gerçekleştirmesi ve öğrencilerin metinlerde yer alan sözcükleri sözlükten bulup yazmasıyla yetinmeyip her temanın sonunda kazandırılması hedeflenen sözcükleri uygun bir ölçme aracıyla ölçmesi, saptanan eksikliklerin giderilmesi için önlem alması öğrenilen sözcükleri kalıcılaştırabilir.
9. Sözcükleri yerinde ve doğru kullanmak, ana dil becerilerini etkili kullanabilmekten geçer. Öğretmenlerin dört temel dil becerisini sadece Türkçe derslerinde değil tüm diğer dallarda etkili bir şekilde gözetmesi (ödüllü okuma, yazma, dinleme ve konuşma etkinlikleri v.b) öğrencilerin iç sözlüğünü geliştirebilir.

### KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, K. Ü. (2003). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. (Dördüncü Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- ADDİNGTON, J. E. (1996). *% 100 Düşünce Gücü*. İstanbul: Akaşa Yayıncılık.
- AKARSU, B. (1998). *Wilhelm von Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- AKSAN, D. (1995, 1998, 2000, 2010). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: TDK Yayınları.
- AKSAN, D. (2006). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.

### Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*  
Volume 8/1 Winter 2013

- ALTAN, A., Arhan, S., Başar, S., Öztürker, G., Yılmaz, D. (2010). *İlköğretim 8 Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: MEB-Yenigün Matbaacılık.
- ALTINÖRS, A. (2003). *Dil Felsefesine Giriş*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- ARKONAÇ, S. (1993). *Psikoloji Zihin Süreçleri Bilimi*. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- ATKINSON, R. (2006). *Psikolojiye Giriş (Hilgard's Introduction to Psychology 12th Edition Çev. Yavuz Alogan)*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- AYDOĞAN, A. (2009). *Düşüncenin Çağrısı Kant-Schopenhauer-Heidegger*. İstanbul: Say Yayınları.
- BACANLI, H. (1999). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- BAŞKAN, Ö. (1998). *Bildirişim İnsan Dili ve Ötesi*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- BÜYÜKKANTARCIOĞLU, N. (2006). *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- ERKMAN-AKERSON, F. (2007). *Dile Genel Bir Bakış*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- GÜLERYÜZ, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- KARADÜZ, A. (2010). S. 1566-1578. *Turkish Studies Volume 5/3 Summer 2010*.
- KARASAR, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- KAVCAR, C. (1982). "Edebiyat ve Eğitim". Ankara: A. Ü. Eğitim Bil. Fak. Yayınları No: 119
- KAYAALP, İ. (1998). *İletişim ve Dil*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- KIRAN, Z. (2002). *Dil bilime Giriş (Dil bilgisinden Dil bilime)*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- KOCAMAN, A. (2006). *Dilbilim*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- KONGAR, E. (2008). *21. Yüzyılda Türkiye*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- KOŞAR, E. (2002). *"İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Programı- Türkçe" Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu 1-8*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KÖKSAL, A. (1980). *Dil İle Ekin*. Ankara: TDK Yayınları.
- LEWANDOWSKİ, T. (1975). *Linguistisches Wörterbuch*. 3 cilt. Heidelberg.
- LÜLE MERT, E. (2010). *Etkinliklerle Sözcük Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB (2006). *Türkçe Öğretim Programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- NAS, R. (2001). *Metinlerle İlkokuma-Yazma Öğretimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- ÖZKAN, E. ve SEZER, A. (2011). *Dil ve Anlatım Sanatları*. Ankara: Pulat Basımevi.
- PORZİG, W. (2003). *Dil Denen Mucize (Çev. Vural Ülkü)*. Ankara: TDK Yayınları.
- SENEMOĞLU, N. (2001). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- SEVER, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SÖNMEZ, V. (2002). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TAMARO, S. (2006). *Her Sözcük Bir Tohumdur (Çev. Eren Cendey)*. İstanbul: Can Yayınları.
- TÜRKÇE SÖZLÜK. (2005). Ankara: TDK Yayınları.

---

UYGUR, N. (2003). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

VARDAR, B. (1998). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

VYGOTSKY, L. S. (1998). *Düşünce ve Dil*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları

---

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*  
Volume 8/1 Winter 2013